ARREST VAN HET HOF (Eerste kamer)

28 februari 2013 *

„Hogere voorziening — Niet-contractuele aansprakelijkheid van de Europese Unie — Vaststelling van onregelmatigheden inzake restituties bij uitvoer van rundvlees naar Jordanië — Onderzoek van OLAF — Mededeling van conclusies van OLAF aan nationale autoriteiten — Zekerheidstelling — Verzoek om terugbetaling van ter zake gemaakte kosten — Causaal verband — Incidentele hogere voorziening — Verjaringstermijn — Aanvang”

In zaak C-460/09 P,

betreffende een hogere voorziening krachtens artikel 56 van het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie, ingesteld op 18 november 2009,

Inalca SpA – Industria Alimentari Carni, gevestigd te Castelvetro (Italië),

Cremonini SpA, gevestigd te Castelvetro,

vertegenwoordigd door C. D’Andria en F. Sciaudone, avvocati,

rekwirantes,

andere partij in de procedure:

Europese Commissie, vertegenwoordigd door V. Di Bucci en P. Rossi als gemachtigden, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg,

verweerster in eerste aanleg,

wijst HET HOF (Eerste kamer),

samengesteld als volgt: A. Tizzano, kamerpresident, A. Borg Barthet, E. Levits, J.-J. Kasel (rapporteur) en M. Safjan, rechters,

advocaat-generaal: N. Jääskinen,

griffier: C. Strömholm, administrateur,

gezien de stukken en na de terechtzitting op 9 februari 2012,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 18 oktober 2012,

het navolgende

* Procestaal: Italiaans.

Arrest

1 Met hun hogere voorziening verzoeken Inalca SpA – Industria Alimentari Carni (hierna: „Inalca") en Cremonini SpA (hierna: „Cremonini") om vernietiging van de beschikking van het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen van 4 september 2009, Inalca en Cremonini/Commissie (T-174/06; hierna: „bestreden beschikking"), houdende verwerping van hun beroep tot vergoeding van de schade die zij stellen te hebben geleden ten gevolge van de mededeling aan de Italiaanse autoriteiten van de voor hen bezwarende conclusies van een onderzoek dat het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) heeft verricht ter verificatie van de rechtmatigheid van bepaalde restituties bij de uitvoer van rundvlees naar Jordanië.

Voorgeschiedenis van het geding

2 De feiten die tot het onderhavige geding hebben geleid, zoals zij in de punten 1 tot en met 20 van de bestreden beschikking zijn uiteengezet, kunnen als volgt worden samengevat.

3 Inalca en Cremonini behoren tot een groep van vennootschappen die actief is op het gebied van de productie en de distributie van producten bestemd voor de horeca, alsmede in de horeca als zodanig.

4 Na een onderzoek in Jordanië in de maanden februari en maart 1998 in het kader van het stelsel van uitvoerrestituties voor landbouwproducten heeft de Eenheid voor coördinatie van de fraudebestrijding (UCLAF), de rechtsvoorgangster van OLAF, bij brief van 6 juli 1998 de Italiaanse autoriteiten meegedeeld dat op een totale hoeveelheid van 37 978 ton rundvlees dat uit de Europese Gemeenschap was geëxporteerd zonder enige douaneaangifte voor het in Jordanië op de markt brengen, 2 272 ton afkomstig was uit Italië. In die brief heeft de UCLAF de Italiaanse autoriteiten met name verzocht om de naam van de exporteur te achterhalen teneinde de procedure voor de terugvordering van de uitvoerrestituties in te leiden en, voor zover diens medeplichtigheid zou worden vastgesteld, hem strafrechtelijk te vervolgen.

5 Bij brieven van 15 januari 1999 heeft de bevoegde Italiaanse autoriteit Inalca en Cremonini in kennis gesteld van de beschikkingen tot terugvordering van de restituties voor de litigieuze uitvoer. Inalca en Cremonini hebben tegen die beschikkingen bestuursrechtelijk beroep ingesteld, dat bij besluiten van 7 maart 2000 is verworpen.

6 Op 16 februari 1999 zijn de uitkomsten van het onderzoek van de UCLAF door het Italiaanse ministerie van Financiën meegedeeld aan de bevoegde gerechtelijke instantie in Italië en is een strafrechtelijke procedure tegen de wettelijke vertegenwoordigers van Inalca en Cremonini ingeleid.

7 Op 30 november 1999 hebben Inalca en Cremonini twee borgstellingspolissen („polizze fideiussorie") overgelegd teneinde schorsing van de procedure tot invordering van de terug te betalen bedragen te verkrijgen.

8 De strafvordering is op 18 december 2002 ingetrokken. Bij vonnis van 16 januari 2004 heeft het Tribunale civile di Roma vastgesteld dat de tegen Inalca geformuleerde bezwaren waarop de terugvorderingsbeschikking van 15 januari 1999 was gebaseerd, ongegrond waren en dat Inalca het bedrag waarvan terugbetaling werd verlangd, niet was verschuldigd. Bij vonnis van 27 april 2005 heeft deze rechterlijke instantie hetzelfde vastgesteld ten aanzien van Cremonini.

9 Bij brieven van respectievelijk 22 en 23 maart 2004 hebben de Italiaanse autoriteiten het verzoek van Inalca tot intrekking van de op haar betrekking hebbende terugvorderingsbeschikking van 15 januari 1999 ingewilligd en is de door deze vennootschap overgelegde borgstellingspolis vrijgegeven. Evenzo is

bij brieven van respectievelijk 22 en 23 december 2004 het verzoek van Cremonini tot intrekking van de op haar betrekking hebbende terugvorderingsbeschikking van 15 januari 1999 ingewilligd en is ook de door die vennootschap gestelde zekerheid vrijgegeven.

10 Bij brief van 27 januari 2005 heeft Inalca de Commissie van de Europese Gemeenschappen verzocht om vergoeding van de schade die zij naar eigen zeggen had geleden als gevolg van het door de UCLAF ingestelde onderzoek en de door deze laatste aan de Italiaanse autoriteiten meegedeelde conclusies. Bij brief van 15 april 2005 heeft de directeur-generaal van OLAF Inalca laten weten dat hij dit verzoek niet kon honoreren aangezien een eventueel recht op schadevergoeding in elk geval was „verjaard, overeenkomstig artikel 46 van het Statuut van het Hof van Justitie".

11 Bij brief van 9 maart 2006 hebben Inalca en Cremonini bij de Commissie een vordering ingediend tot vergoeding van de geleden schade, geraamd op in totaal 2 861 000 EUR. De Commissie is hierop niet ingegaan.

12 Bij beschikking 2006/678/EG van 3 oktober 2006 betreffende de financiële consequenties die, in het kader van de goedkeuring van uit de afdeling Garantie van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de landbouw gefinancierde uitgaven, moeten worden getrokken in bepaalde gevallen van door marktdeelnemers begane onregelmatigheden (PB L 278, blz. 24) heeft de Commissie de aan de Italiaanse Republiek meegedeelde onregelmatigheden inzake de restituties voor de uitvoer van rundvlees naar Jordanië geschrapt uit de lijst van mededelingen betreffende vastgestelde onregelmatigheden.

Beroep bij het Gerecht en bestreden beschikking

13 Bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van het Gerecht op 27 juni 2006, hebben Inalca en Cremonini bij het Gerecht beroep ingesteld tot vaststelling van de niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap en veroordeling van de Commissie tot vergoeding van de schade die zij zouden hebben geleden, geraamd op 2 861 000 EUR, met betaling van compensatierente hierover alsmede eventuele vertragingsrente.

14 Bij afzonderlijke akte van 18 september 2006 heeft de Commissie een exceptie van niet-ontvankelijkheid opgeworpen krachtens artikel 114, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht, op grond dat dit beroep ingevolge artikel 46 van het Statuut van het Hof was verjaard.

15 Het Gerecht heeft in punt 45 van de bestreden beschikking herinnerd aan de rechtspraak volgens welke uit artikel 288 EG en artikel 46 van het Statuut van het Hof volgt dat voor de niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap en het daaruit voortvloeiende recht op vergoeding van de geleden schade moet zijn voldaan aan een aantal voorwaarden, te weten het bestaan van een onrechtmatige handeling van de communautaire instellingen, daadwerkelijke schade en een causaal verband tussen beide (arrest van 27 januari 1982, Birra Wührer e.a./Raad en Commissie, 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 en 5/81, Jurispr. blz. 85, punt 9).

16 Het Gerecht heeft er in punt 46 van de bestreden beschikking tevens aan herinnerd dat de verjaringstermijn voor vorderingen inzake niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap volgens vaste rechtspraak ingaat wanneer is voldaan aan alle vereisten voor het ontstaan van de schadevergoedingsplicht, met name wanneer de schade waarvan vergoeding wordt verlangd, zich heeft geconcretiseerd [beschikking van 18 juli 2002, Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi/Commissie, C-136/01 P, Jurispr. blz. I-6565, punt 30, en arrest van 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/Commissie, C-282/05 P, Jurispr. blz. I-2941, punt 29].

17 In dit verband heeft het Gerecht in punt 47 van de bestreden beschikking gepreciseerd dat ingeval de aansprakelijkheid van de Gemeenschap is terug te voeren op een normatieve handeling, de verjaringstermijn ingaat wanneer de nadelige gevolgen van die handeling zich hebben voorgedaan [arrest Holcim (Deutschland)/Commissie, reeds aangehaald, punt 29]. Het heeft hieraan toegevoegd dat hetzelfde geldt voor geschillen die, zoals in casu, uit individuele handelingen zijn voortgekomen. Ook in dat geval gaat die termijn pas in op het tijdstip waarop de schade daadwerkelijk is ontstaan [arrest Holcim (Deutschland)/Commissie, reeds aangehaald, punten 30-33].

18 Het Gerecht heeft in punt 49 van de bestreden beschikking daaruit de conclusie getrokken dat het precieze tijdstip waarop de gestelde nadelige effecten zich jegens Inalca en Cremonini daadwerkelijk hadden voorgedaan, moest worden bepaald door middel van een apart onderzoek van de verschillende soorten schade waarvan zij vergoeding verlangden.

19 Wat de materiële schade betreft, heeft het Gerecht in punt 51 van de bestreden beschikking allereerst vastgesteld dat de schade in verband met de sluiting van borgstellingspolissen bij een verzekeringsmaatschappij was komen vast te staan op 30 november 1999, de datum waarop Inalca en Cremonini deze polissen hadden afgesloten. Het Gerecht heeft in de punten 59 en 64 van de bestreden beschikking niettemin gepreciseerd dat de schade die uit de kosten van de opstelling van de polissen voortvloeide, doorlopend van aard was en dat het beroep tot vergoeding van die schade dan ook ontvankelijk was waar het ging om de overeenkomsten die na 27 juni 2001 waren verlengd.

20 Wat vervolgens de kosten van juridische bijstand en advies en de personeelskosten in verband met de behandeling van deze dossiers betreft, heeft het Gerecht in de punten 71 en 73 van de bestreden beschikking overwogen dat de schade bestaande in die kosten in één keer was ontstaan en dat de schadevordering die hierop betrekking had bijgevolg was verjaard.

21 Aangezien de vordering tot vergoeding van de schade ter zake van gederfde winst wegens vermindering van de financiële middelen als gevolg van de te betalen premies voor de borgstellingspolissen, de betaling van de kosten van juridische bijstand en advies en de personeelskosten, niet concreet genoeg was, heeft het Gerecht in punt 74 van de bestreden beschikking ten slotte geoordeeld dat deze vordering niet-ontvankelijk moest worden verklaard.

22 Wat de immateriële schade betreft, heeft het Gerecht in punt 77 van de bestreden beschikking geoordeeld dat het beroep op dit punt was verjaard, aangezien de gestelde schade bij de inleiding van de nationale procedures in 1999 en 2000 was ontstaan, dat wil zeggen meer dan vijf jaar vóórdat het beroep bij hem is ingesteld. Het Gerecht heeft in punt 78 van de bestreden beschikking het argument van Inalca en Cremonini dat die schade tot de uitspraak van het vonnis van 27 april 2005 doorlopend van aard was, afgewezen, en in punt 79 van diezelfde beschikking hieraan toegevoegd dat Inalca en Cremonini in elk geval alleen maar een aantasting van hun handelsnaam aanvoerden zonder dit punt maar enigszins toe te lichten.

23 Het Gerecht heeft in punt 81 van de bestreden beschikking hieruit afgeleid dat het beroep alleen ontvankelijk was voor zover het strekte tot vergoeding van de schade die uit de vanaf 27 juni 2001 betaalde premies voor de borgstellingspolissen voortvloeide.

24 Ten gronde heeft het Gerecht in punt 85 van de bestreden beschikking verklaard dat wanneer aan één van de drie voorwaarden voor de aansprakelijkheid van de Gemeenschap niet is voldaan, de schadevorderingen moeten worden afgewezen, zonder dat hoeft te worden onderzocht of aan de andere twee voorwaarden is voldaan.

25 Na erop te hebben gewezen dat de gemeenschapsrechter de verschillende voorwaarden niet in een bepaalde volgorde hoeft te onderzoeken, heeft het Gerecht het passend geacht om eerst de voorwaarde betreffende het bestaan van een causaal verband te onderzoeken.

26 In punt 90 van de bestreden beschikking heeft het Gerecht vastgesteld dat de schade voortvloeiend uit het sluiten van de borgstellingspolissen niet rechtstreeks door de brief van de UCLAF van 6 juli 1998 was veroorzaakt, zonder zich evenwel uit te spreken over de vraag of de schade veroorzaakt door de terugvorderingsbeschikkingen van 15 januari 1999 aan de Gemeenschap kon worden toegerekend.

27 Op basis daarvan heeft het Gerecht in punt 94 van de bestreden beschikking geconcludeerd dat het door Inalca en Cremonini ingestelde beroep tot schadevergoeding, voor zover ontvankelijk, kennelijk ongegrond diende te worden verklaard.

Procesverloop voor het Hof

28 Op 18 november 2009 hebben Inalca en Cremonini hogere voorziening ingesteld bij het Hof.

29 Op 11 februari 2010 heeft de Commissie in haar memorie van antwoord incidentele hogere voorziening ingesteld.

Conclusies van partijen

30 Inalca en Cremonini verzoeken het Hof:

— de bestreden beschikking te vernietigen en de zaak terug te verwijzen naar het Gerecht;

— de Commissie te verwijzen in de kosten van de procedure in eerste aanleg en de procedure in hogere voorziening.

31 De Commissie verzoekt het Hof:

— ter afdoening van de incidentele hogere voorziening de bestreden beschikking te vernietigen, voor zover het beroep in eerste aanleg daarbij gedeeltelijk ontvankelijk is verklaard, en dit beroep in zijn geheel niet-ontvankelijk te verklaren;

— subsidiair, de hogere voorziening ongegrond te verklaren;

— meer subsidiair, ingeval de bestreden beschikking gedeeltelijk wordt vernietigd, het in eerste aanleg ingestelde beroep te verwerpen, en

— hoe dan ook Inalca en Cremonini te verwijzen in de kosten van de procedure in eerste aanleg en de procedure in hogere voorziening.

Hogere voorzieningen

32 Inalca en Cremonini voeren ter onderbouwing van hun hogere voorziening zeven middelen aan, die grotendeels kwesties ten gronde betreffen.

33 De Commissie voert in het kader van haar incidentele hogere voorziening één enkel middel aan, dat de ontvankelijkheid van het beroep in eerste aanleg betreft.

34 Aangezien over de principale hogere voorziening enkel uitspraak dient te worden gedaan indien de door de Commissie ingestelde incidentele hogere voorziening wordt afgewezen, dient in casu deze laatste eerst te worden onderzocht.

Incidentele hogere voorziening

Argumenten van partijen

35 De Commissie stelt met het door haar aangevoerde enige middel dat het Gerecht in de punten 46 en 47 van de bestreden beschikking blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting betreffende de vaststelling van de datum waarop de verjaringstermijn voor schadevorderingen ingaat.

36 Primair roept de Commissie in herinnering dat het Hof voor het geval dat de aansprakelijkheid van de Gemeenschap is terug te voeren op een normatieve handeling en de schade die eruit voortvloeit zich nadien ten aanzien van particulieren voordoet, in het reeds aangehaalde arrest Birra Wührer e.a./Raad en Commissie een bijzondere regeling heeft ingevoerd ten opzichte van die welke uit artikel 46 van zijn Statuut resulteert. De Commissie voegt hieraan toe dat artikel 46 van het Statuut van het Hof weliswaar in één enkel ander geval op goede gronden is verzacht, te weten met betrekking tot de berekening van de verjaringstermijn jegens de schadelijdende partij die niet tijdig kennis heeft kunnen nemen van het schadebrengende feit (arrest van 7 november 1985, Adams/Commissie, 145/83, Jurispr. blz. 3539, punten 50 en 51), maar zij is toch van mening dat de desbetreffende rechtspraak geen vaste rechtspraak is en in het kader van de onderhavige hogere voorziening verduidelijking behoeft.

37 Het Gerecht heeft immers de toepassing van de bij het voornoemde arrest Birra Wührer e.a./Raad en Commissie ingevoerde bijzondere regeling enerzijds beperkt tot gevallen waarin de aansprakelijkheid uit een normatieve handeling voortkomt (beschikking Gerecht van 17 januari 2001, Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi/Commissie, T-124/99, Jurispr. blz. II-53), maar deze anderzijds ook uitgebreid tot andere gevallen [zie arrest Gerecht van 21 april 2005, Holcim (Deutschland)/Commissie, T-28/03, Jurispr. blz. II-1357, punt 59, en beschikking Gerecht van 14 september 2005, Ehcon/Commissie, T-140/04, Jurispr. blz. II-3287, punt 39].

38 Het Hof heeft zijnerzijds gepreciseerd dat die bijzondere regeling enkel geldt indien de aansprakelijkheid op een normatieve handeling is terug te voeren (arrest van 17 juli 2008, Commissie/Cantina sociale di Dolianova e.a., C-51/05 P, Jurispr. blz. I-5341, punt 54), terwijl het in andere zaken ten overvloede aan de in het arrest Birra Wührer e.a./Raad en Commissie gehanteerde oplossing heeft gerefereerd [beschikking van 18 juli 2002, Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi/Commissie, reeds aangehaald, punten 29 en 30, alsook arresten van 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/Commissie, reeds aangehaald, punten 29 en 30, en 11 juni 2009, Transports Schiocchet – Excursions/Commissie, C-335/08 P, punt 33].

39 De Commissie betoogt dat het Hof geen passende motivering heeft verstrekt voor de toepassing van de bijzondere regeling op geschillen die uit individuele handelingen voortkomen, of zelfs op andere gevallen, zoals in casu, waar de gestelde schade haar oorsprong vindt in een brief die de UCLAF heeft doen toekomen aan nationale autoriteiten.

40 Volgens de Commissie dreigt een dergelijke uitbreiding van de betrokken jurisprudentiële regel elke betekenis te ontnemen aan de nochtans duidelijke bepaling van artikel 46 van het Statuut van het Hof.

41 Subsidiair stelt de Commissie dat het Gerecht blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door in punt 47 van de bestreden beschikking te oordelen dat de bij hem aanhangige schadevordering een geschil betrof dat voortkwam uit individuele handelingen in de zin van het voormelde arrest van 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/Commissie, terwijl de brief aan de nationale autoriteiten geen individuele handeling met bindende gevolgen voor haar adressaat was. De Commissie beroept zich hiervoor op het arrest van 23 november 1995, Nutral/Commissie (C-476/93 P, Jurispr. blz. I-4125, punt 30), betreffende een soortgelijk geval waaruit volgde dat de door de Commissie aan de bevoegde nationale autoriteiten gerichte brieven slechts aanbevelingen of adviezen zonder rechtsgevolgen waren.

42 Meer subsidiair is de Commissie van mening dat het Gerecht blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door de in het voornoemde arrest van 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/Commissie, toegepaste criteria willekeurig te wijzigen. Zelfs indien wordt aangenomen dat het om een geschil gaat dat uit een individuele handeling is ontstaan, heeft het Gerecht in de punten 46 en 47 van de bestreden beschikking ten onrechte geoordeeld dat de verjaringstermijn pas inging op het tijdstip waarop de schade daadwerkelijk is geconcretiseerd, in plaats van als uitgangspunt van de verjaring de datum van het schadeberokkenende feit in aanmerking te nemen, dan wel – in voorkomend geval – de datum waarop Inalca en Cremonini kennis van dat feit hebben gekregen.

43 Volgens Inalca en Cremonini is de rechtspraak van het Hof op dit gebied duidelijk en zij betwisten de wijze waarop de Commissie de in haar incidentele hogere voorziening aangehaalde arresten opvat. Zij herinneren er evenwel aan dat de door het Gerecht gehanteerde oplossing vatbaar is voor kritiek om de redenen die zij in het kader van het eerste door hen in de principale hogere voorziening aangevoerde middel nader hebben uiteengezet.

Beoordeling door het Hof

44 Teneinde over de gegrondheid van de incidentele hogere voorziening van de Commissie een oordeel te kunnen vellen, moet worden onderzocht of het Gerecht blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting waar het de voorschriften betreffende de verjaring van vorderingen inzake niet-contractuele aansprakelijkheid heeft toegepast op de feiten van de onderhavige zaak.

45 Vooraf moet erop worden gewezen dat vorderingen tegen de Europese Unie inzake niet-contractuele aansprakelijkheid volgens artikel 46 van het Statuut van het Hof verjaren vijf jaar na het feit dat tot deze vordering aanleiding heeft gegeven.

46 Zoals het Gerecht in de punten 45 en 84 van de bestreden beschikking in herinnering heeft geroepen, zonder op dit punt door de Commissie te zijn weersproken, volgt uit artikel 288, tweede alinea, EG dat voor het ontstaan van de niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap en de uitoefening van een recht op vergoeding van de geleden schade moet zijn voldaan aan een aantal voorwaarden ter zake van de onrechtmatigheid van het aan de instellingen verweten gedrag, het feit dat de schade reëel is en het bestaan van een oorzakelijk verband tussen dat gedrag en de gestelde schade (zie met name arrest Birra Wührer e.a./Raad en Commissie, reeds aangehaald, punt 9, en arresten van 29 september 1982, Oleifici Mediterranei/EEG, 26/81, Jurispr. blz. 3057, punt 16; 9 september 2008, FIAMM e.a./Raad en Commissie, C-120/06 P en C-121/06 P, Jurispr. blz. I-6513, punt 106, en 18 maart 2010, Trubowest Handel en Makarov/Raad en Commissie, C-419/08 P, Jurispr. blz. I-2259, punt 40).

47 In punt 46 van de bestreden beschikking heeft het Gerecht gepreciseerd dat de verjaringstermijn voor vorderingen inzake niet-contractuele aansprakelijkheid volgens vaste rechtspraak ingaat wanneer aan alle vereisten voor het ontstaan van de schadevergoedingsplicht is voldaan, met name wanneer de schade waarvan vergoeding wordt verlangd, zich heeft geconcretiseerd [arrest Birra Wührer e.a./Raad en Commissie, reeds aangehaald; arrest van 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/Commissie, reeds aangehaald, punt 29; arrest Commissie/Cantina sociale di Dolianova e.a., reeds aangehaald, punt 54, alsook arrest van 8 november 2012, Evropaïki Dynamiki/Commissie, C-469/11 P, punt 34].

48 Ook op basis van de vaste rechtspraak van het Hof heeft het Gerecht er in punt 47 van de bestreden beschikking aan herinnerd dat in gevallen waarin de aansprakelijkheid van de Gemeenschap op een normatieve handeling is terug te voeren, de verjaringstermijn ingaat wanneer de nadelige gevolgen van die handeling zich hebben voorgedaan [arrest Birra Wührer e.a./Raad en Commissie, reeds aangehaald, punt 10, en arrest van 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/Commissie, reeds aangehaald, punt 29], en dat voor geschillen die uit individuele handelingen zijn voortgekomen, de verjaring evenzo pas een aanvang neemt op het tijdstip waarop de schade daadwerkelijk is ontstaan [zie reeds aangehaald arrest

van 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/Commissie, punt 30, en de reeds aangehaalde arresten Transports Schiocchet – Excursions/Commissie, punt 33, en Evropaïki Dynamiki/Commissie, punt 38].

49 Gelet op die beginselen heeft het Gerecht de aanvang van de verjaringstermijn vastgesteld op het tijdstip waarop de door Inalca en Cremonini aangevoerde schadelijke gevolgen zich hebben voorgedaan.

50 De Commissie voert dienaangaande primair aan dat de rechtspraak niet eenvormig is en door het Hof dient te worden verduidelijkt.

51 Gesteld al dat een dergelijk argument in het kader van de onderhavige hogere voorziening ontvankelijk is, hoewel het niet rechtstreeks tegen een bepaald punt van de bestreden beschikking is gericht, kan worden volstaan met de vaststelling dat de voormelde beschikking van 17 januari 2001, Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi/Commissie, waarop de Commissie zich ter onderbouwing van haar betoog beroept, door het Hof is bekritiseerd. Het Hof heeft immers geoordeeld dat het Gerecht een vergissing rechtens had begaan door de aanvang van de verjaringstermijn te bepalen op basis van het schadeveroorzakende feit (beschikking van 18 juli 2002, Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi/Commissie, reeds aangehaald, punt 34).

52 Anders dan de Commissie betoogt, is het doorslaggevende criterium ter bepaling van de datum van aanvang van de verjaringstermijn dus niet het schadeveroorzakende feit, aangezien de verzoekende partij inzonderheid niet kan worden tegengeworpen dat de verjaringstermijn is ingegaan vóórdat de nadelige gevolgen van dit feit zijn ingetreden (arrest Birra Wührer e.a./Raad en Commissie, reeds aangehaald, punt 11).

53 Bovendien moet worden vastgesteld dat de Commissie, waar zij zich op het voornoemde arrest Commissie/Cantina sociale di Dolianova e.a. baseert voor haar stelling dat de regeling van het arrest Birra Wührer e.a./Raad en Commissie enkel geldt ingeval de aansprakelijkheid uit een normatieve handeling voortvloeit, dat arrest verkeerd uitlegt.

54 Het in die zaak aan de orde zijnde geschil was immers ontstaan uit een normatieve handeling van de Commissie en het Hof hoefde zijn redenering dus niet uit te breiden tot gevallen betreffende de niet-contractuele aansprakelijkheid in geschillen die voortvloeien uit een individuele handeling. In tegenstelling tot hetgeen de Commissie beweert, volgt uit het reeds aangehaalde arrest Commissie/Cantina sociale di Dolianova e.a. dan ook niet dat het Hof de toepassing van de in het voornoemde arrest Birra Wührer e.a./Raad en Commissie ontwikkelde rechtspraak heeft uitgesloten wanneer de aansprakelijkheid van de Gemeenschap op een individuele handeling is terug te voeren.

55 Het Hof heeft recentelijk nog bevestigd dat in geschillen die uit individuele handelingen voortkomen, de verjaringstermijn ingaat wanneer het besluit nadelige gevolgen heeft teweeggebracht voor de personen aan wie het gericht is (zie in die zin arrest Evropaïki Dynamiki/Commissie, reeds aangehaald, punt 38).

56 Betreffende het door de Commissie subsidiair aangevoerde argument dat is gebaseerd op het reeds aangehaalde arrest Nutral/Commissie, waaruit zou volgen dat de brief aan de nationale autoriteiten geen individuele handeling met bindende gevolgen voor Inalca en Cremonini vormde, moet worden geconstateerd dat bedoeld arrest de ontvankelijkheidsvoorwaarden voor een beroep tot nietigverklaring betreft en dat de overwegingen betreffende de juridische kwalificatie van de aanvechtbare handeling niet gelden in een context waarin moet worden vastgesteld wanneer de verjaringstermijn van een vordering inzake niet-contractuele aansprakelijkheid ingaat.

57 Derhalve heeft het ter bepaling van de aanvang van de verjaringstermijn in de onderhavige zaak weinig belang of de brief aan de nationale autoriteiten juridisch bindende effecten sorteerde die de situatie van Inalca en Cremonini specifiek wijzigden.

58 Hoe dan ook is de vraag of de betrokken handeling individueel of normatief van aard is, niet beslissend, aangezien uit punt 49 van het onderhavige arrest volgt dat het Gerecht geen blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat de verjaringstermijn is ingegaan op het tijdstip waarop de door Inalca en Cremonini gestelde schadelijke gevolgen daadwerkelijk zijn ingetreden.

59 Wat het door de Commissie meer subsidiair aangevoerde argument betreft dat het Gerecht de datum van het schadeveroorzakende feit als aanvang van de verjaring in aanmerking had moeten nemen, dient erop te worden gewezen dat het Gerecht geen blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door in punt 49 van de bestreden beschikking te oordelen dat vastgesteld moest worden op welk precies tijdstip de in deze brief gestelde nadelige effecten zich jegens Inalca en Cremonini daadwerkelijk hadden voorgedaan.

60 Anders dan de Commissie aanvoert, gaat de verjaringstermijn immers niet in op de datum van het schadelijke feit, maar op het tijdstip waarop de nadelige gevolgen van de litigieuze beschikking zich voordoen jegens de personen aan wie deze beschikking is gericht, dat wil zeggen op het tijdstip waarop de schade voor deze personen daadwerkelijk is ontstaan [zie arrest van 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/Commissie, reeds aangehaald, punt 30].

61 Uit het voorgaande volgt dat de door de Commissie ingestelde incidentele hogere voorziening moet worden afgewezen.

Principale hogere voorziening

Eerste middel

– Argumenten van partijen

62 Met het eerste middel klagen Inalca en Cremonini dat de motivering van de bestreden beschikking tegenstrijdigheden bevat en dat deze beschikking in strijd is met de communautaire rechtspraak, aangezien het Gerecht in punt 55 van de bestreden beschikking geen rekening heeft gehouden met beschikking 2006/678, terwijl hun situatie van rechtsonzekerheid, wat het bestaan en de omvang van de geleden schade betreft, zich elke dag opnieuw deed gevoelen, totdat laatstgenoemde beschikking is vastgesteld en aan die onzekerheid pas in 2006 een definitief einde is gekomen.

63 Inalca en Cremonini verwijten het Gerecht tevens blijk te hebben gegeven van een onjuiste rechtsopvatting doordat het zich in ditzelfde punt 55 van de bestreden beschikking op de reeds aangehaalde beschikking van 17 januari 2001, Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi/Commissie, heeft gebaseerd teneinde te concluderen dat verwarring bestond tussen het processuele criterium inzake de aanvang van de verjaringstermijn en de vaststelling dat de voorwaarden voor aansprakelijkheid waren vervuld. In tegenstelling tot de gebeurtenis waarvan in deze beschikking is uitgegaan om de aanvang van die termijn te bepalen, heeft beschikking 2006/678 evenwel niet alleen hun subjectieve situatie aangetast.

64 De Commissie herinnert er onder verwijzing naar het reeds aangehaalde arrest van 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/Commissie, aan dat het voor het ingaan van de verjaringstermijn niet ter zake doet dat de onrechtmatige gedraging van de Unie bij rechterlijke beslissing is vastgesteld of door de vermeende veroorzaker van de schade is erkend.

– Beoordeling door het Hof

65 Onderstreept moet worden dat het Gerecht in punt 53 van de bestreden beschikking heeft herinnerd aan de rechtspraak volgens welke de verjaringstermijn pas ingaat op het tijdstip waarop de geldelijke schade daadwerkelijk is ingetreden, te weten, wat inzonderheid het stellen van bankgaranties betreft, op het tijdstip waarop de met deze zekerheidstellingen verbonden kosten zijn ontstaan.

66 Het Gerecht heeft in punt 54 van die beschikking vastgesteld dat uit de stukken bleek dat de kosten die met de twee borgstellingspolissen gepaard gingen, zijn ontstaan op de datum waarop die overeenkomsten zijn gesloten, namelijk op 30 november 1999, aangezien de eerste jaarlijkse premie op die datum diende te worden betaald.

67 Het Gerecht heeft aldus het argument van Inalca en Cremonini verworpen dat de nadelige gevolgen pas zijn komen vast te staan op het tijdstip waarop beschikking 2006/678 is gegeven, waarbij de Commissie heeft vastgesteld dat de betrokken uitvoerrestituties hun niet onverschuldigd waren betaald.

68 Het Gerecht heeft hieraan toegevoegd dat het feit dat Inalca en Cremonini van mening waren dat zij vóór de vaststelling van beschikking 2006/678 nog niet over alle gegevens beschikten die zij nodig hadden om in een gerechtelijke procedure de aansprakelijkheid van de Gemeenschap rechtens genoegzaam aan te tonen, als irrelevant moest worden aangemerkt, omdat anders verwarring zou worden gecreëerd tussen het processuele criterium inzake de aanvang van de verjaringstermijn en de vaststelling dat de essentiële voorwaarden voor de aansprakelijkheid waren vervuld.

69 Bijgevolg dient het argument van Inalca en Cremonini waarmee zij het Gerecht verwijten geen rekening te hebben gehouden met beschikking 2006/678, te worden afgewezen.

70 Aangaande de beweerde onjuiste opvatting door het Gerecht van de voornoemde beschikking van 17 januari 2001, Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi/Commissie, hoeft er slechts op te worden gewezen dat het Hof heeft geoordeeld dat duidelijke en nauwkeurige kennis van de feiten door de benadeelde niet tot de voorwaarden behoort waaraan moet zijn voldaan om de verjaringstermijn te doen ingaan (beschikking van 18 juli 2002, Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi/Commissie, reeds aangehaald, punt 31, en arrest Evropaïki Dynamiki/Commissie, reeds aangehaald, punt 37). Evenzo kan de subjectieve beoordeling door de benadeelde van het bestaan van schade geen rol spelen bij de vaststelling van het tijdstip waarop de verjaringstermijn van de vordering inzake niet-contractuele aansprakelijkheid van de Unie ingaat (reeds aangehaalde arresten Commissie/Cantina sociale di Dolianova e.a., punt 61, en Evropaïki Dynamiki/Commissie, punt 37).

71 Aangezien is geoordeeld dat het voor het ingaan van de verjaringstermijn niet ter zake doet dat de onrechtmatige gedraging van de Gemeenschap bij rechterlijke beslissing is vastgesteld [arrest van 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/Commissie, reeds aangehaald, punt 31], kan het feit dat een instelling haar onrechtmatige gedraging zelf erkent, evenmin een rol spelen bij de vaststelling van de aanvang van de verjaringstermijn.

72 Derhalve dient het argument dat de voormelde beschikking van 17 januari 2001, Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi/Commissie, onjuist is opgevat, eveneens te worden afgewezen.

73 Uit het voorgaande volgt dat het eerste middel ongegrond moet worden verklaard.

Tweede middel

– Argumenten van partijen

74 Met hun tweede middel stellen Inalca en Cremonini dat de motivering van de bestreden beschikking tegenstrijdig en onlogisch is en dat het Gerecht is voorbijgegaan aan de communautaire rechtspraak, wat de verjaring van het beroep inzake de uitgaven voor juridische bijstand en advies en de personeelskosten betreft.

75 Inalca en Cremonini verwijten het Gerecht het in de punten 56 en 57 van de bestreden beschikking vermelde algemene beginsel inzake doorlopende schade te hebben geschonden, door in de punten 71 en 72 van deze beschikking te oordelen dat de betrokken schade geen duurschade was. De motivering van het Gerecht is tegenstrijdig aangezien het zelf erkent dat de schade in kwestie niet definitief kon worden gekwantificeerd op het tijdstip waarop de betrokken procedures zijn ingeleid. Inalca en Cremonini verwijzen naar de rechtspraak van het Gerecht op het gebied van de begroting van de kosten, waarin deze kosten op basis van het aantal werkuren worden bepaald en waarin wordt erkend dat diensten inzake juridische bijstand niet in één keer ontstaan.

76 Volgens de Commissie is het tweede middel ongegrond. Ten eerste verwarren Inalca en Cremonini de definitieve begroting van het bedrag van de gestelde schade met de beoordeling van de vraag of deze schade al dan niet doorlopend van aard is. Ten tweede dient de verwijzing naar de rechtspraak van het Gerecht op het gebied van de begroting van de kosten geen doel.

– Beoordeling door het Hof

77 Wat de duurschade betreft, heeft het Gerecht er in punt 56 van de bestreden beschikking aan herinnerd dat wanneer de schade niet op één bepaald moment is veroorzaakt maar gedurende een bepaalde periode heeft voortgeduurd, het recht op schadevergoeding betrekking heeft op achtereenvolgende perioden.

78 In punt 71 van de bestreden beschikking heeft het Gerecht geoordeeld dat de kosten van rechtsbijstand en juridisch advies alsmede de opgekomen personeelskosten in casu momentschade vormden, aangezien deze kosten daadwerkelijk zijn ontstaan op de datum waarop elk van de betrokken nationale procedures zijn ingeleid.

79 In punt 72 van de bestreden beschikking heeft het Gerecht hieraan toegevoegd dat de beweerde schade bij de inleiding van de nationale procedures weliswaar nog niet definitief kon worden begroot, maar op zekere wijze uit het inleiden van die procedures is voortgevloeid.

80 Anders dan Inalca en Cremonini beweren, wordt schade geacht doorlopend van aard te zijn wanneer de omvang van de schade toeneemt naar evenredigheid van het aantal verstreken dagen [arrest van 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/Commissie, reeds aangehaald, punt 35].

81 Het Gerecht heeft dan ook zonder tegenstrijdigheid in de motivering geoordeeld dat de gestelde schade bestaande in de kosten van juridische bijstand en advies en de personeelskosten in verband met de behandeling van deze dossiers, geen duurschade vormden. Ofschoon die schade op de datum waarop elk van de betrokken nationale procedures is ingeleid, nog niet definitief vaststond, moet immers worden vastgesteld dat het bedrag ervan niet is toegenomen naar evenredigheid van het aantal verstreken dagen, maar wegens de verschillende gerechtelijke procedures die zijn ingeleid.

82 In die omstandigheden moet de verwijzing van Inalca en Cremonini naar de op het gebied van de begroting van de kosten geldende rechtspraak eveneens worden afgewezen. Het enkele feit dat het bedrag van de uitgaven van het aantal werkuren afhangt, heeft immers geen invloed op de aard van de in de vorm van juridische bijstand geleden schade.

83 Uit het voorgaande volgt dat het tweede middel ongegrond moet worden verklaard.

Derde middel

– Argumenten van partijen

84 Met het derde middel betogen Inalca en Cremonini dat het Gerecht de door hen aangevoerde argumenten verkeerd heeft voorgesteld en artikel 44, lid 1, sub c, van zijn Reglement voor de procesvoering heeft geschonden, wat de vordering tot vergoeding van de in de vorm van gederfde winst geleden schade betreft.

85 Volgens Inalca en Cremonini heeft het Gerecht in punt 74 van de bestreden beschikking ten onrechte geoordeeld dat de vordering tot vergoeding van de schade die zij hebben geleden in de vorm van gederfde winst omdat zij als gevolg van de te betalen premies voor de borgstellingspolissen en de betaling van de kosten van juridische bijstand en advies alsook de personeelskosten over minder financiële middelen beschikten, niet concreet genoeg was.

86 Onder verwijzing naar de toelichtingen die zij van hun inleidend verzoekschrift in eerste aanleg hebben verstrekt, stellen Inalca en Cremonini dat zij niet louter in het algemeen hebben aangevoerd dat de betaalde bedragen hadden kunnen worden gebruikt om deel te nemen aan aanbestedingsprocedures waarvoor een borgsom diende te worden betaald, maar dat zij verschillende bewijzen aan het Gerecht hebben overgelegd. Zij beroepen zich op rechtspraak volgens welke de rechter genoegen kan nemen met schattingen op basis van gemiddelde statistische waarden, wanneer het voor de verzoekende partij moeilijk of zelfs onmogelijk kan zijn om de schade die zij stelt te hebben geleden, exact te becijferen (arrest van 27 januari 2000, Mulder e.a./Raad en Commissie, C-104/89 en C-37/90, Jurispr. blz. I-203, punten 63-65).

87 De Commissie is van mening dat het derde middel ongegrond is. Inalca en Cremonini hebben immers niet aangegeven van welke aanbestedingen zij zouden zijn uitgesloten en hoe het sluiten van de borgstellingsovereenkomsten daartoe heeft geleid. Bovendien is hun verwijzing naar het voormelde arrest Mulder e.a./Raad en Commissie irrelevant.

– Beoordeling door het Hof

88 Het Gerecht heeft de vordering tot vergoeding van de schade die Inalca en Cremonini zouden hebben geleden in de vorm van gederfde winst omdat zij als gevolg van de te betalen premies voor de borgstellingspolissen, de betaling van de kosten van juridische bijstand en advies en de personeelskosten, over minder financiële middelen beschikten, onderzocht in punt 74 van de bestreden beschikking. Aangezien Inalca en Cremonini louter in het algemeen stelden dat de aldus betaalde bedragen hadden kunnen worden gebruikt om deel te nemen aan aanbestedingsprocedures waarvoor een borgsom diende te worden betaald, heeft het Gerecht geoordeeld dat deze vordering een abstract karakter had en haar niet-ontvankelijk verklaard overeenkomstig artikel 44, lid 1, sub c, van zijn Reglement voor de procesvoering.

89 Met het onderhavige middel blijken de argumenten die met betrekking tot de beweerdelijk in de vorm van gederfde winst geleden schade reeds in eerste aanleg zijn aangevoerd, louter te worden geherformuleerd, zodat moet worden vastgesteld dat Inalca en Cremonini in werkelijkheid opkomen tegen de beoordeling die het Gerecht in dit verband heeft verricht.

90 Het is evenwel vaste rechtspraak dat enkel het Gerecht bevoegd is de feiten vast te stellen – tenzij uit de overgelegde stukken blijkt dat zijn bevindingen materieel onjuist zijn – en deze vervolgens te beoordelen. De beoordeling van de feiten levert dus geen rechtsvraag op die als zodanig vatbaar is voor toetsing door het Hof, behoudens in het geval van een verkeerde uitlegging van de overgelegde bewijzen (zie met name arrest van 3 mei 2012, Legris Industries/Commissie, C-289/11 P, punt 51 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

91 In casu voeren Inalca en Cremonini noch aan dat de vaststellingen van het Gerecht materieel onjuist zijn, noch dat de aan het Gerecht overgelegde bewijzen verkeerd zijn uitgelegd. Zij bekritiseren integendeel de manier als zodanig waarop het Gerecht het bewijsmateriaal en de aangevoerde argumenten heeft beoordeeld waar het heeft vastgesteld dat de vordering tot vergoeding van de in de vorm van gederfde winst geleden schade onvoldoende nauwkeurig was.

92 Het voornoemde arrest Mulder e.a./Raad en Commissie waarop Inalca en Cremonini zich beroepen, is in dit verband niet relevant, aangezien de aangehaalde punten ervan geenszins refereren aan de krachtens artikel 44, lid 1, sub c, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht op de verzoekende partijen rustende verplichting om de exacte omvang van de schade aan te geven en het bedrag van de gevorderde vergoeding te becijferen, doch betrekking hebben op de beginselen die bij de berekening van de gederfde winst in aanmerking moeten worden genomen, inzonderheid wanneer het om hypothetische en alternatieve inkomsten gaat.

93 Uit een en ander volgt dat het derde middel gedeeltelijk niet-ontvankelijk en gedeeltelijk ongegrond moet worden verklaard.

Vijfde middel

– Argumenten van partijen

94 Het vijfde middel van Inalca en Cremonini, dat vóór het vierde middel moet worden onderzocht, is gebaseerd op schending van artikel 44, lid 1, sub c, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht, strijdigheid met de rechtspraak op het gebied van immateriële schade en kennelijk onlogische motivering.

95 Inalca en Cremonini stellen dat het Gerecht in punt 79 van de bestreden beschikking ten onrechte heeft geoordeeld dat de vordering tot vergoeding van de immateriële schade onvoldoende nauwkeurig was. Ten eerste bevatte de gedinginleidende akte volgens hen immers alle noodzakelijke bewijzen. Ten tweede hebben zij, gelet op de aard van de immateriële schade die per definitie niet kwantificeerbaar is, voor een billijke schatting van deze schade aan het oordeel van het Gerecht gerefereerd. Door dit verzoek af te wijzen, heeft het Gerecht in strijd gehandeld met de op dit gebied geldende rechtspraak (zie arrest Gerecht van 17 december 1998, Embassy Limousines & Services/Parlement, T-203/96, Jurispr. blz. II-4239, punt 108).

96 Dat in punt 79 van de bestreden beschikking naar de in punt 69 van deze beschikking aangehaalde rechtspraak is verwezen, levert huns inziens bovendien een verdere onjuiste rechtsopvatting op. De in die zaken met betrekking tot materiële schade ontwikkelde beginselen kunnen immers niet worden toegepast op de onderhavige kwestie, die uitsluitend de vergoeding van immateriële schade betreft.

97 De Commissie herinnert eraan dat de vordering tot vergoeding van de immateriële schade niet alleen niet-ontvankelijk is verklaard omdat deze vordering was verjaard, maar ook omdat zij niet voldeed aan de vereisten van artikel 44, lid 1, sub c, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht. Het vijfde middel is dan ook ongegrond.

– Beoordeling door het Hof

98 Wat de immateriële schade in de vorm van de aantasting van de handelsnaam van Inalca en Cremonini wegens hun betrokkenheid bij administratieve, civiele en strafrechtelijke procedures betreft, zij opgemerkt dat het Gerecht in punt 77 van de bestreden beschikking heeft vastgesteld dat deze schade is ontstaan op het tijdstip waarop deze procedures zijn ingeleid in 1999 en 2000 en dat het beroep betreffende die schade bijgevolg was verjaard.

99 Op die manier heeft het Gerecht het argument van Inalca en Cremonini verworpen dat deze schade tot de uitspraak van het vonnis van het Tribunale civile di Roma in 2005 doorlopend van aard was. Het heeft gepreciseerd dat de gestelde immateriële schade, ook al wordt aangenomen dat deze tot op die datum heeft voortgeduurd, volledig is ingetreden op het tijdstip waarop de voormelde procedures in 1999 en 2000 tegen Inalca en Cremonini en hun bestuurders zijn ingeleid. Onder verwijzing naar de kenmerken die schade moet vertonen om als „doorlopend" te kunnen worden gekwalificeerd, zoals deze kenmerken in de punten 56 en 57 van de bestreden beschikking zijn beschreven, heeft het Gerecht geoordeeld dat de beweerde immateriële schade niet met dergelijke schade kon worden gelijkgesteld.

100 In punt 79 van de bestreden beschikking heeft het Gerecht hieraan toegevoegd dat „hoe dan ook, de schadevordering wegens immateriële schade bovendien [...] de noodzakelijke nauwkeurigheid miste [...] en in elk geval niet-ontvankelijk diende te worden verklaard overeenkomstig artikel 44, lid 1, sub c, van [zijn] Reglement voor de procesvoering".

101 Uit het voorgaande volgt dat het Gerecht de vordering tot vergoeding van de immateriële schade op twee verschillende gronden heeft afgewezen.

102 Wat de tweede met het vijfde middel bestreden afwijzingsgrond betreft, die op het abstracte karakter van het verzoekschrift ziet, heeft het Gerecht er terecht en zonder in strijd met de rechtspraak te handelen aan herinnerd dat het verzoekschrift de gegevens moet bevatten die het mogelijk maken de gestelde schade te bepalen en de exacte aard en omvang ervan te beoordelen.

103 In dit verband dient het argument van Inalca en Cremonini dat de minimale vereisten waarin artikel 44, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht met betrekking tot het verzoekschrift voorziet, enkel gelden voor materiële schade en dus niet van toepassing zijn in geval van immateriële schade, te worden afgewezen. Dit argument berust immers op geen enkel juridisch gegeven dat de oplossing waartoe het Gerecht is gekomen ter discussie kan stellen.

104 Wat het argument van Inalca en Cremonini betreft dat immateriële schade onmogelijk kan worden gekwantificeerd, dient eraan te worden herinnerd dat het Hof weliswaar heeft erkend dat in bepaalde gevallen, met name wanneer de gestelde schade moeilijk te berekenen is, het niet noodzakelijk is om in het verzoekschrift de precieze omvang van de schade aan te geven en het bedrag van de gevraagde vergoeding te berekenen (zie onder meer arresten van 28 maart 1979, Granaria/Raad en Commissie, 90/78, Jurispr. blz. 1081, 1090, en 23 september 2004, Hectors/Parlement, C-150/03 P, Jurispr. blz. I-8691, punt 62). Inalca en Cremonini hebben evenwel niet aangetoond, en zelfs niet aangevoerd, dat bijzondere omstandigheden rechtvaardigden dat dit gedeelte van de schade in het verzoekschrift niet was berekend.

105 Bijgevolg moet het vijfde middel ongegrond worden verklaard.

Vierde middel

– Argumenten van partijen

106 Met hun vierde middel voeren Inalca en Cremonini aan dat het Gerecht in strijd heeft gehandeld met de communautaire rechtspraak en dat zijn motivering kennelijk onlogisch is doordat het heeft geoordeeld dat de door Inalca en Cremonini geleden immateriële schade reeds volledig tot stand was gekomen in 1999 en 2000 en dus niet kon worden gelijkgesteld met duurschade.

107 Inalca en Cremonini betogen dat het Gerecht geen rekening heeft gehouden met de bijzondere kenmerken van immateriële schade en is voorbijgegaan aan het feit dat immateriële schade naar haar aard niet eindigt op het tijdstip waarop zij ontstaat, maar voortduurt tot op het tijdstip waarop zij wordt vergoed. Inalca en Cremonini verwijzen dienaangaande met name naar het arrest van het Gerecht van 8 juli 2008, Franchet en Byk/Commissie (T-48/05, Jurispr. blz. II-1585, punten 400-411), alsook naar het arrest van het Gerecht voor ambtenarenzaken van 2 mei 2007, Giraudy/Commissie (F-23/05, JurAmbt. blz. I-A-1-121 en II-A-1-657, punt 203).

108 Voorts stellen zij dat het Gerecht door in punt 78 van de bestreden beschikking naar de in de punten 56 en 57 van deze beschikking aangehaalde rechtspraak te verwijzen, nogmaals blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting. De in die zaken met betrekking tot materiële schade ontwikkelde beginselen gelden immers niet voor de hier aan de orde zijnde kwestie, die uitsluitend betrekking heeft op de vraag of immateriële schade duurschade is.

– Beoordeling door het Hof

109 In herinnering moet worden gebracht dat, zoals uit de punten 100 en 101 van het onderhavige arrest blijkt, de afwijzing door het Gerecht van de vordering tot vergoeding van de gestelde immateriële schade berust op twee verschillende gronden.

110 Wat de in het kader van het vierde middel aangevoerde argumenten betreft, hoeft slechts te worden vastgesteld dat deze argumenten zijn gericht tegen de eerste grond waarop het Gerecht de vordering tot vergoeding van de gestelde immateriële schade heeft afgewezen, te weten verjaring van het desbetreffende beroep.

111 Gesteld al dat deze argumenten gegrond zouden zijn, dienen zij onmiddellijk te worden verworpen, aangezien zij niet kunnen afdoen aan de vaststelling die het Gerecht in punt 79 van de bestreden beschikking heeft gedaan, dat de vordering tot vergoeding van de immateriële schade niet-ontvankelijk moest worden verklaard krachtens artikel 44, lid 1, sub c, van zijn Reglement voor de procesvoering.

112 Bijgevolg is het vierde middel irrelevant en moet het worden afgewezen.

Zesde middel

– Argumenten van partijen

113 Met hun zesde middel voeren Inalca en Cremonini aan dat het Gerecht blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting inzake de causaliteitsvoorwaarde, doordat het geen causaal verband tussen de aan de Commissie verweten gedraging en de gestelde schade heeft aanvaard.

114 Volgens Inalca en Cremonini heeft het Gerecht er geen rekening mee gehouden dat zij in feite slechts één van beide mogelijke verplichtingen zijn nagekomen die in de terugvorderingsbeschikkingen van 15 januari 1999 waren opgenomen. Dat sprake was van een causaal verband wordt bevestigd door het feit dat de nationale autoriteiten de zekerheden onmiddellijk hebben vrijgegeven zodra is vastgesteld dat de vorderingen van de Commissie onbestaande waren.

115 Bovendien betwisten Inalca en Cremonini het door het Gerecht in punt 93 van de bestreden beschikking incidenteel geformuleerde argument, namelijk dat niet is bewezen dat het optreden van de Italiaanse autoriteiten het rechtstreekse causale verband tussen de gelaakte gedraging en de gestelde schade niet heeft kunnen verbreken.

116 De Commissie is van mening dat dit middel volstrekt ongegrond is.

– Beoordeling door het Hof

117 Het Gerecht heeft er in punt 88 van de bestreden beschikking aan herinnerd dat de gestelde schade een voldoende rechtstreeks gevolg moet zijn van het verweten gedrag en dat dit gedrag de ware oorzaak van de schade dient te zijn.

118 In punt 91 van de bestreden beschikking heeft het Gerecht eveneens in herinnering geroepen dat wanneer een beschikking houdende oplegging van een geldboete erin voorziet dat, tot uitspraak over het tegen deze beschikking ingestelde beroep is gedaan, een zekerheid kan worden gesteld ter waarborging van de betaling van die boete en vertragingsrente, de schade in de vorm van de kosten die met deze borg gepaard gaan, niet uit die beschikking voortvloeit, maar het gevolg is van de eigen keuze van de belanghebbende om een zekerheid te stellen, veeleer dan de verplichting tot betaling onmiddellijk uit te voeren.

119 Het Gerecht heeft in punt 92 van de bestreden beschikking vastgesteld dat de terugvorderingsbeschikkingen van 15 januari 1999 geen verplichting oplegden om zekerheden te stellen maar de keuze daarvoor aan de vrije beoordeling van Inalca en Cremonini overlieten. Het heeft hieraan toegevoegd dat, zoals ook de advocaat-generaal in punt 72 van zijn conclusie heeft aangegeven, indien Inalca en Cremonini ervoor hadden gekozen om de uitvoersubsidies onmiddellijk terug te betalen, zij de aan de sluiting van die borgstellingspolissen verbonden kosten niet zouden hebben moeten dragen.

120 Het Gerecht heeft in punt 93 van de bestreden beschikking dan ook op goede gronden daaruit afgeleid dat, gesteld al dat het optreden van de Italiaanse autoriteiten het causale verband tussen de aan de Commissie verweten gedraging en de gestelde schade niet heeft kunnen verbreken, er geen enkel rechtstreeks causaal verband tussen deze gedraging en die schade was.

121 Aan die vaststelling van het Gerecht wordt niet afgedaan door het argument van Inalca en Cremonini dat zij louter één van beide mogelijke verplichtingen hebben nageleefd waarin de terugvorderingsbeschikkingen van 15 januari 1999 voorzagen, en evenmin door het feit dat de zekerheden onmiddellijk zijn vrijgegeven zodra is vastgesteld dat de vorderingen van de Commissie nergens op waren gestoeld.

122 Met betrekking tot het argument dat tegen punt 93 van de bestreden beschikking is gericht, moet worden vastgesteld dat de door het Gerecht in dat punt gevolgde redenering verband houdt met de premisse dat het optreden van de Italiaanse autoriteiten niet van dien aard was dat daardoor het causale verband tussen de aan de Commissie verweten gedraging en de gestelde schade werd verbroken.

123 Het heeft dienaangaande weinig belang of deze premisse als bewezen moet worden beschouwd, zoals Inalca en Cremonini in het kader van het onderhavige middel suggereren, dan wel als niet bewezen dient te worden beschouwd, zoals het Gerecht heeft geoordeeld. Alle argumenten betreffende die premisse moeten immers als irrelevant worden aangemerkt, aangezien hoe dan ook moet worden geoordeeld dat geen causaal verband bestond tussen de brief van de UCLAF van 6 juli 1998 en de betaling van de kosten die uit de borgstellingspolissen voortvloeiden.

124 Het zesde middel moet dus gedeeltelijk niet-ontvankelijk en gedeeltelijk ongegrond worden verklaard.

Zevende middel

– Argumenten van partijen

125 Met het zevende en laatste middel van de hogere voorziening verzoeken Inalca en Cremonini het Hof om vernietiging van de bestreden beschikking op grond dat het Gerecht het beginsel van de redelijke procestermijn heeft geschonden. Niet alleen heeft de procedure in eerste aanleg namelijk meer dan drie jaar geduurd, maar ook – en vooral – heeft het Gerecht zich enkel over de vraag van de ontvankelijkheid van het beroep uitgesproken.

126 Primair voeren Inalca en Cremonini aan dat, gelet op de feitelijke en procedurele omstandigheden die aan de onderhavige hogere voorziening ten grondslag liggen, niet hoeft te worden aangetoond dat de buitensporig lange duur van de procedure van invloed is geweest op de uitkomst van het geding. Subsidiair stellen zij dat de bestreden beschikking om te beginnen verschillende onjuiste rechtsopvattingen bevat. Voorts heeft het Gerecht – in verlegenheid gebracht door het feit dat het er meer dan drie jaar over had gedaan om enkel de vraag van de ontvankelijkheid van het beroep af te doen – zich volgens hen verplicht gevoeld om zich ook over de grond van de zaak uit te spreken. Het heeft zich aldus belangrijke procedurele middelen ontzegd op basis waarvan het conclusies had kunnen formuleren die geen schending van het recht hadden opgeleverd. Ten slotte behouden Inalca en Cremonini zich het recht voor om een vordering in te stellen tot vergoeding van de schade die zij hebben geleden wegens de buitensporig lange duur van de procedure voor het Gerecht.

127 Volgens de Commissie dient ook dit middel te worden afgewezen. De verwijzing naar een eventuele vordering tot vergoeding van de schade wegens de buitensporig lange duur van de procedure voor het Gerecht bewijst volgens haar overigens dat een dergelijke vordering niet onder de onderhavige hogere voorziening valt.

– Beoordeling door het Hof

128 Er zij aan herinnerd dat het middel dat de procedure voor het Gerecht de redelijke procestermijn heeft overschreden, in beginsel niet tot vernietiging van de beslissing van het Gerecht kan leiden indien er geen enkele aanwijzing is dat de lengte van de procedure de uitkomst van het geding heeft beïnvloed (zie in die zin arrest FIAMM e.a./Raad en Commissie, reeds aangehaald, punt 203).

129 Wat de door Inalca en Cremonini aangevoerde aanwijzingen betreft, moet worden vastgesteld dat de bestreden beschikking door geen enkele onjuiste rechtsopvatting is aangetast en dat de verschillende procedurele middelen geen invloed hebben gehad op het eindoordeel van het Gerecht.

130 Zoals de advocaat-generaal in punt 79 van zijn conclusie heeft opgemerkt – en zoals Inalca en Cremonini zelf overwegen – kan het feit dat het Gerecht geen redelijke beslissingstermijn in acht heeft genomen – mocht dit worden aangetoond –, aanleiding zijn voor een schadevordering tegen de Unie die via een beroep krachtens de artikelen 268 VWEU, juncto 340, tweede alinea, VWEU wordt ingesteld.

131 Bijgevolg dient het zevende en laatste middel ongegrond te worden verklaard.

132 Aangezien geen van de middelen van Inalca en Cremonini is aanvaard, moet de hogere voorziening in haar geheel worden afgewezen.

Kosten

133 Overeenkomstig artikel 184, lid 2, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie beslist het Hof ten aanzien van de proceskosten wanneer de hogere voorziening ongegrond is. Volgens artikel 138, lid 1, van dit Reglement, dat ingevolge de artikelen 184, lid 1, en 190, lid 1, daarvan van toepassing is op de procedure in hogere voorziening, wordt de in het ongelijk gestelde partij verwezen in de kosten, voor zover dit is gevorderd. Aangezien Inalca en Cremonini in het ongelijk zijn gesteld, moeten zij overeenkomstig de vordering van de Commissie worden verwezen in de kosten van de principale hogere voorziening. Aangezien ook het enige middel van de Commissie is afgewezen, moet zij overeenkomstig de vordering van Inalca en Cremonini worden verwezen in de kosten van de incidentele hogere voorziening.

Het Hof (Eerste kamer) verklaart:

1) De principale hogere voorziening en de incidentele hogere voorziening worden afgewezen.

2) Inalca SpA – Industria Alimentari Carni en Cremonini SpA worden verwezen in de kosten van de principale hogere voorziening.

3) De Europese Commissie wordt verwezen in de kosten van de incidentele hogere voorziening.

ondertekeningen